

KUSTANNUSSEURANTA HINNOITTELUN AVUKSI

Case: Finsira Oy

Jaana-Liisa Sironen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2013

Liiketalous
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

Tekijä(t) SIRONEN, Jaana-Liisa	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 13.11.2013
	Sivumäärä 41	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi KUSTANNUSSEURANTA HINNOITTELUN AVUKSI Case: Finsira Oy		
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) VÄRRE, Timo		
Toimeksiantaja(t) FINSIRA OY		
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää case-yrityksen, joka on pieni rakennusalan yritys, johdon laskentatoimea ja saada aikaan työkalu, jonka avulla kustannusseurantaa voitaisiin käyttää hinnoittelun apuna. Yrityksen kannattavuus on tärkeä asia yrityksen koosta riippumatta ja kustannusseuranta on sen tärkein apuväline. Kun kustannuksia seurataan asiakkaittain/työmaittain, saadaan arvokasta tietoa myös tulevien työmaitten hinnoitteluun.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosassa tarkasteltiin kustannuslaskennan ja hinnoittelun eri menetelmiä ja yleisiä piirteitä. Lisäksi tarkasteltiin budjettia ja budjetointia, joka liittyy osaltaan yrityksen kannattavuuden tavoitteluun. Teoriaosa pyrki myös vakuuttamaan kustannuslaskennan ja sen mukaisen hinnoittelun tärkeydestä yrityksen pitämiseksi kannattavana.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusta, koska tutkimuksen aineisto koottiin todellisessa ympäristössä ja tilanteissa. Opinnäytetyö toteutettiin tapaustutkimuksena, toimintatutkimuksellisella lähestymistavalla. Opinnäytetyön tarkoituksena ei ollut yleistää, vaan tarkoituksena oli löytää juuri case-yrityksen tarpeita ja mahdollisuuksia pohjana käyttäen toimiva kustannusseuranta- ja hinnoittelu-malli.</p> <p>Opinnäytetyö eteni alkutilanteen kartoituksen jälkeen käytännön tilanteissa tehtyihin huomioihin. Keskustelujen ja kokeilujen sekä taloushallinnon ohjelmien raporttien pohjalta määriteltiin tarpeet ja mahdollisuudet olemassa olevin resurssein. Tehtyjä taulukoita testattiin ja muokattiin todellisia tarjouslaskelmia tekemällä.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksena yrityksen käytössä on kaksi erilaajuista taulukkoa hinnoittelun ja kustannusseurannan avuksi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) kustannuslaskenta, kustannusseuranta, hinnoittelu		
Muut tiedot Liitteitä 3 kpl		

Author(s) SIRONEN, Jaana-Liisa	Type of publication Bachelor's / Master's Thesis	Date 13112013
	Pages 41	Language finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title COST CONTROL AS A TOOL FOR PRICING		
Degree Programme Global Business Management		
Tutor(s) VÄRRE, Timo		
Assigned by Finsira Oy		
Abstract <p>The main aim of this research project was to improve management accounting at the case company, a small construction enterprise, and to create a simple tool for monitoring cost control for the purpose of pricing. Profitability is crucial to any enterprise despite its size. Cost control by client and construction site also gives valuable information for future pricing purposes.</p> <p>The theoretical part deals with different methods of cost accounting and pricing. Budgeting and cost control as contributors to profitability were also explored.</p> <p>The research approach is qualitative because the data was gathered in authentic environments and situations. The thesis was conducted as a case study. Its purpose was not to generalize but to find a well-functioning model for pricing and cost control tailor made for the company.</p> <p>In the beginning, the needs and the odds were mapped. The possibilities of the existing resources were determined on the basis of the discussions and experiments, and financial reports. The spreadsheets created were tested and modified through real cost calculations.</p> <p>The study resulted in two spreadsheets of different sizes for cost accounting and pricing.</p>		
Keywords pricing, cost accounting		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	Myös pienen yrityksen toiminnan on oltava kannattavaa	3
1.1	Kustannuslaskennasta apua kannattavuuteen.....	3
1.2	Toimeksiantajan esittely.....	5
2	Tutkimuksen taustaa	6
2.1	Tutkimusongelma ja rajausta.....	8
2.2	Tutkimusmenetelmä.....	8
3	Kustannuslaskenta	9
3.1	Yleistä kustannuslaskennasta	10
3.2	Jakolaskenta.....	12
3.3	Ekvivalenssilaskenta	13
3.4	Lisäyslaskenta	14
3.5	Toimintokustannuslaskenta	15
3.6	Hinta- ja määräerot	16
4	Hinnoittelu	17
4.1	Hinnoittelusta yleisesti	18
4.2	Perinteinen hinnoittelu.....	20
4.3	Toimintoperusteinen hinnoittelu	21
4.4	Markkinapohjainen hinnoittelu	21
4.5	Palvelun hinnoittelu.....	22
5	Budjetti	23
5.1	Yleistä budjetista	24
5.2	Budjetointi	24
5.3	Budjettitarkkailu	25
5.4	Budjettipoikkeamat	25
6	Tutkimuksen toteutus ja tulokset	26
6.1	Lähtötilanne yrityksessä	27
6.2	Kustannusten kohdistaminen	28
6.3	Kustannusseurannan käyttö hinnoittelun apuna	30
6.4	Poikkeaman analysointia	31
7	Johtopäätökset ja pohdinta	33
	LÄHTEET	36

LIITTEET	37
Liite 1 Taulukko tuntihinta laskelmaan	37
Liite 2 Taulukko yksinkertaiseen työmaakohtaiseen seurantaan	38
Liite 3 Taulukko työmaakohtaiseen seurantaan työvaiheittain.....	39

1 Myös pienen yrityksen toiminnan on oltava kannattavaa

”Yrityksen johtamiseksi on oltava selvillä paitsi koko yrityksen kannattavuudesta myös kannattavuudesta asiakkaittain, tuotteittain, myyntialueittain ja niin edelleen. Lisäksi on oltava selvillä yrityksen maksuvalmiudesta, vakavaraisuudesta ja muista taloudellisen menestymisen osatekijöistä.” (Isokinnas & Kinkki 2003, 13.)

Yrityksen sisäinen laskenta-, tai johdon laskentatoimi, kuten sitä usein kutsutaan, mielletään yleensä isojen yritysten tavaksi seurata kannattavuutta. On kuitenkin muistettava, että kannattava liiketoiminta on myös pienen yrityksen jatkamisen kannalta välttämätöntä. Kustannuslaskennan ja kannattavuuden seurannan lisäksi hinnoittelu osaaminen on yksi yrityksen tärkeimmistä voimavaroista kannattavan liiketoiminnan pyörittämiseksi. Ei riitä, että hinta on kerran laskettu oikein, vaan kannattavuuden ollessa kunnossa on pidettävä huoli siitä, että toiminta myös pysyy kannattavana. Siksi yrityksen on koostaan riippumatta pyrittävä jatkuvasti seuraamaan, mikä tuote, palvelu tai yksikkö lisää ja mikä taas vähentää yrityksen kannattavuutta.

On tarkkailtava paitsi tarvikkeiden hintoja myös markkinoita ja kilpailijoita, sillä lopultahan tuotteen hinnan ylärajan asettaa kysyntä ja alarajan kustannukset, ja oikea hinta löytyy jostain tältä väliltä. Jatkuva kustannusten seuraaminen sekä tämän tiedon hyödyntäminen hinnoittelussa antaa parhaiten sitä tietoa, jota yritys tarvitsee pitääkseen toiminnan kannattavana.

1.1 Kustannuslaskennasta apua kannattavuuteen

Toimeksiantajayritys toimii rakennusalalla, joka alana on hyvin suhdanneherkkä. Lisäksi alan kiusana on harmaa talous, joka polkee hintoja sekä vaikeuttaa rehellisen yrityksen pärjäämistä alalla. Yrityksen työntekijämäärä on lisääntynyt ja työmaita on

yhtä aikaa useampi, minkä vuoksi työmaakohtainen kannattavuuden seuranta on vaikeampaa kuin aikaisemmin. Kuitenkin, koska osa töistä tehdään urakkahinnoittelulla, olisi kustannusseuranta tärkeää tulevien työmaitten hinnoittelun pohjaksi. Hyvin usein asiakas haluaa myös tuntityönä teetettävästä työstä jonkinlaisen suuntaa antavan hinta-arvion, ja siinäkin pohjana on hyvä käyttää jo toteutuneita hankkeita.

Pelkkää kassavirtaa ja tilinpäätöstä seuraamalla ei saada selvyttä siihen, mitkä tehdyistä töistä nostavat ja mitkä laskevat kannattavuutta. Tulot laskutuksesta on helppo kohdentaa, mutta tosiasiallisten kulujen kohdistaminen palkkojen lisäksi on vaikeampaa. Työntekijöitten ja työmaitten lisääntyminen lisää työkalujen ja koneitten tarvetta ja myös rakennuspaikan sijainnilla ja maasto olosuhteilla on merkityksensä. Jatkuva kustannusten seuraaminen ja eri työmaiden kannattavuuslaskenta antaa parhaiten sitä tietoa, jota yritys tarvitsee pitääkseen toimintansa kannattavana.

Kohdeyritykseni kustannuslaskentaan tuo lisää haastetta se, että rakennuspalvelua tarjotaan erilaisin perustein. Osa asiakkaista haluaa kokonaispaketin, joka sisältää sekä tarvikkeet että rakennuspalvelut, osa taas haluaa hankkia tarvikkeet itse ja ostaa pelkän rakennustyön. Lisäksi hinnoitteluperusteeksi halutaan joko urakkahinta, joka sovitaan rakentamisen alkaessa, tai tuntihinnoittelu. Aika usein rakennuspalvelun hinta koostuu näiden yhdistelmästä: osaurakasta sekä erikseen laskutettavista erikoistöistä. Palvelu tuotteena on ehkä hieman vaikeampi hinnoiteltava kuin konkreettinen tuote, koska rakennuspalveluun kohdistuu joka kerta hieman eri määrä kustannuksia riippuen keliolosuhteista, maastosta sekä rakennuspaikan sijainnista suhteessa yrityksen kotipaikkaan. Myös eri asiakasryhmien välillä on eroja siinä, miten paljon kuluu aikaa niihin asioihin, joita asiakkaalta ei voida suoraan laskuttaa.

Opinnäytetyö käsittelee yrityksen sisäistä laskentaa keskittyen kohde yrityksen kustannuslaskennan ja seurannan kehittämiseen, jotta niitä pystyttäisiin hyödyntämään hinnoittelussa. Työn teoriaosa koostuu kustannuslaskentaa ja hinnoittelua sekä budjetointia ja kustannusseuranta koskevista teorioista. Tutkimusosassa kartoitetaan Finsira Oy:n sisäisen laskennan tämän hetken tilannetta ja työkaluja sekä niihin liittyviä kehitystarpeista.

Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä kustannuslaskennan, -seurannan ja hinnoittelun työkaluja juuri tämän yrityksen tarpeisiin. Budjetointia tehdään rakennusprojekteittain eli osabudjetein, ja yrityksen kokonaisbudjettia ei tässä opinnäytetyössä seurata tai esitellä. Työkalujen on tarkoitus olla yksinkertaisia mutta riittävän tarkkoja yrityksen tarpeisiin. Liian paljon aikaa vaativat menetelmät voivat jäädä hyödyntämättä ja liian suurpiirteiset eivät anna sitä tietoa jota hinnoittelun pohjaksi tarvitaan. Rakennusalan yrityksille on olemassa valmiita ohjelmia kustannuslaskentaan, budjetointiin ja hinnoitteluun, mutta ne ovat pienelle yritykselle turhan kalliita ja massiivisia. Niinpä tavoitteena on tehdä Excel-ohjelmaa hyväksi käyttäen työkaluja, joita on helppo muokata ja kehittää myös tulevia tarpeita varten.

1.2 Toimeksiantajan esittely

Finsira Oy on pieni, jo 20 vuotta rakennusalalla toiminut yritys. Arto Sironen aloitti toiminnan vuonna 1993 toiminimellä ja yritysmuoto vaihtui osakeyhtiöksi vuonna 2000, jolloin yrityksen toiseksi omistajaksi tuli hänen vaimonsa. Finsira Oy tekee pääasiassa uudisrakennuksia hirrestä, mutta lisäksi yritystä työllistää muu uudisrakentaminen sekä erilaiset remontit ja peruskorjaukset. Asiakkaina ovat yksityishenkilöt, asunto-osakeyhtiöt ja vakuutusyhtiöt. Tyypillinen kohde on hirsirakenteinen vapaaajan asunto, joka pystytetään ja tehdään asiakkaan haluamaan valmiusasteeseen. Työmaan kesto on rakennuksen koosta ja valmiusasteesta riippuen vajaasta kuukaudesta puoleen vuoteen.

Käytössä on sekä tuntihinnoittelua että urakkahinnoittelua ja osaan urakoista sisältyvät myös tarvikkeet. Aikaisemmin yritys toimi koko Suomen alueella sekä satunnaisesti Suomen rajojen ulkopuolella mm Ruotsissa ja Saksassa. Viime vuosina työmaat ovat olleet n. 100 km:n säteellä yrityksen kotipaikasta.

Ensimmäiset viisitoista vuotta yrityksen ainoa vakituinen työntekijä oli yrittäjä. Pääasiallinen toimintatapa isommissa kohteissa oli yhteistyö toisten yksinyrittäjien

kanssa. Yksi teki sopimuksen rakennuttajan kanssa ja osti tarvittavat työtunnit toisilta. Toisena toimintatapana oli palkata määräaikaista työntekijöitä tarpeen mukaan. Vuonna 2009 yrittäjä totesi, että työtä on niin paljon, että sitä riittää jatkuvasti myös toiselle tekijälle. Koska hyvän, luotettavan työntekijän löytäminen määräaikaiseen työsuhteeseen vei aikaa eikä aina täysin onnistunutkaan, yrittäjä alkoi miettiä yhden vakituisen työntekijän palkkaamista. Tarvetta vakituiselle työntekijälle lisäsi myös se, että toisten yksinyrittäjien aikataulut eivät aina sopineet Finsiran työmaitten aikatauluihin. Syksyllä 2009 Finsira Oy palkkasikin ensimmäisen vakituisen työntekijän ja syksyllä 2012 oli tarvetta ja aika palkata toinen.

2 Tutkimuksen taustaa

Opinnäytetyön aiheena on johdon laskentatoimi ja siinä kustannus seurannan hyödyntäminen hinnoittelussa. Opinnäytetyön aihe valikoitui kiinnostuksestani siihen, miten pieni yritys sillä olevin tieto-, taito-, ohjelmisto- ja aikaresurssein pystyisi seuraamaan kannattavuutta sekä hyödyntämään kustannus seuranta hinnoittelussaan. Mielestäni aihe on tutkimisen arvoinen, koska useita pienyrittäjiä tuntien hinnoittelu näyttäisi usein olevan enemmän mutu-tuntuman kuin laskelmien ja kustannus seurannan tulosta.

Pienille yrityksille on tyypillistä, että taloushallinto ulkoistetaan tilitoimiston hoidettavaksi. Tilitoimisto tekee kirjanpidon jälkikäteen kuukausittain, usein arvonlisäverojen ilmoittamisen kannalta katsoen n. kuukauden kahden sisällä tapahtumista. Tällöin yritykselle, jolla on paljon lyhytaikaisia projekteja, tieto liiketoiminnan kannattavuudesta tulee jälkikäteen, jolloin asiaan ei pystytä enää vaikuttamaan. Lisäksi tilitoimiston raportit kertovat usein vain kannattavuuden koko yrityksen tasolla, eivät useinkaan yksilöi tuotteiden/palveluitten tai asiakkaitten kannattavuutta, joten tämä jää yrityksen omaksi tehtäväksi.

Kustannusten tarkempi seuranta mielletään vaikeaksi ja aikaa vieväksi. Niin kauan kun yritystoiminta pysyy kannattavana, ei välttämättä nähdä syytä tarkempaan kustannusten seurantaan. Kuitenkin juuri jatkuva kustannusten seuraaminen reaaliajassa mahdollistaa sen, että kannattavuuden näyttäessä heikkenemisen merkkejä voitaisiin kustannusten kehittymiseen vielä vaikuttaa.

”Käytännössä joudutaan liian usein tilanteeseen, jossa taloudelliset tosiasiat opitaan kantapään kautta, myös omaisuuksia menettäen. Liian usein talous annetaan kokonaisuudessaan ulkopuolisten hoitoon. Liian usein taloudellisiin tosiasioihin herätään vasta, kun se alkaa olla liian myöhäistä.” (Pienyrityksen talousopas 1999, 10.)

Johdon laskentatoimen tärkeä tehtävä on raporttien ja laskelmien tuottaminen päätöksen teon tueksi. Laskelmien pohjana ovat kustannuslaskennan keräämät tiedot, päätöksentekotilanteet, mm. investointipäätökset ja hinnoittelupäätökset. (Ikäheimo, Lounasmeri & Walden 2007, 131.)

Eskolan ja Mäntysaaren (2006, 9) mukaan johdon laskentatoimessa korostuu laskelmien hyväksikäytettävyys päätöksen teossa. Hyväksikäyttölaskelmat jaotellaan käyttötarkoituksen mukaan suunnittelu-, tarkkailu- ja informointilaskelmiksi. Informointilaskelmat tuottavat tietoa eri sidosryhmille ja suunnittelulaskelmissa käytetään apuna vaihtoehtolaskelmia, joilla vertaillaan eri toimintavaihtoehtoja ja tarkkailulaskelmien avulla seurataan kannattavuus-, tuottavuus- ym. tavoitteiden toteutumista.

Opinnäytetyössä pohditaan, miten pienen yrityksen käytössä olevin resurssein voidaan tuottaa asiakaskohtaista luotettavaa, reaaliaikaista tietoa antavaa kustannusraportointia ja -seurantaa sekä käyttää sitä hinnoittelun apuna tehtäessä uusia tarjouksia. Opinnäytetyössä tarkastellaankin Finsira Oy:n käytössä olevan taloushallinnon ohjelman mahdollisuuksia antaa tarvittavaa tietoa, ja tavoitteena on saada Finsira Oy:n yrittäjälle valmiita laskentapohjia, joiden avulla voidaan tehdä tarjouksia, seurata kustannuksia asiakaskohtaisesti ja käyttää tietoja hinnoiteltaessa uusia työmaita.

2.1 Tutkimusongelma ja raja

Opinnäytetyön tarkoituksena ei ole löytää yleispätevää vastausta kaikkien pienten yritysten tarpeisiin, vaan kohdeyritykselle sopiva tapa seurata kustannuksia ja hyödyntää kustannuslaskentaa hinnoittelussa. Tutkimuksen tarkoituksena on vastata kysymykseen: ” Kuinka Finsira Oy:n kustannusseuranta pitäisi järjestää, jotta se palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla yrityksen kannattavuuden seuranta ja hinnoittelua?”

2.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä on laadullinen tutkimus, jossa tutkimuksen aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Case- eli tapaustutkimus valikoitui, koska se kuvailee todellista elämää ja keskittyy tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja syvästi ilman tilastollisia menetelmiä. Pitkäranta (2010, 20 - 22) toteaa, että laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistykseen, vaan keskitytään ilmiön kuvaamiseen, ymmärtämiseen ja mielekkään tulkinnan antamiseen. Laadullisen tutkimuksen toteutus on joustavaa, ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaisesti. Laadullisen tutkimuksen ideana on ymmärtää, tulkita ja luoda kuvaava malli tutkittavalle ilmiölle. Aineiston keruussa on pyrittävä monikanavaisuuteen.

Tavoitteena opinnäytetyössä on oppiminen sekä pysyvä muutos, ei pelkästään paperi tai taulukko, joka unohtuu kohta valmistumisensa jälkeen. Laadullisen tutkimuksen toimintatutkimus, joka oikeastaan on paremminkin tutkimuksellinen lähestymistapa, sopii hyvin tähän opinnäytetyöhön. Opinnäytetyöllä pyritään vaikuttamaan kehittävästi ja toimintoja parantavasti ja sen lisäksi osallistutaan toimintaan. Olemalla mukana toiminnassa ja tutkimusta ja käytäntöä yhdistämällä on tavoitteena löytää yritykselle nykyistä paremmat keinot pärjätä kilpailussa ja harjoittaa kannattavaa liiketoimintaa.

Tiedonkeruu tapahtuu haastatteluin, havainnoiden sekä taloushallinnon raportteihin tutustuen. Saadun tiedon arviointia tapahtuu koko ajan tutkimuksen edistyessä, ja näin seurataan saadun tiedon laatua sekä tarvetta. Tämä onkin yksi toimintatutkimuksen tunnuspiirteistä. Pitkärannan (2010, 143) mukaan toimintatutkimus on joustavaa ja karttaa tieteellistä jäykkyyttä ja liittyy osallistujien ”tässä ja nyt” -kokemuksiin.

3 Kustannuslaskenta

Kustannuslaskenta ja -seuranta ovat jokaisen yrityksen perustehtäviä. Eskolan ja Mäntysaaren (2006, 17) mukaan kustannusten laskenta riippuu yritystyyppistä. Yritystyyppienä kustannuslaskennasta puhuttaessa yritykset jaetaan valmistusyrityksiin, markkinointiyrityksiin ja palveluyrityksiin. Erilaisten laskelmien käyttökelpoisuuteen vaikuttaa se, mihin tyyppiin yritys kuuluu.

Kustannuseurantaa jokainen yritys tekee vähintään kerran vuodessa, tilinpäätöksen tehdessään. Tuloksellisempaa kustannuseuranta olisi kuitenkin, jos sitä tehtäisiin neljännesvuosittain tai kuukausittain ja tarkentaen sitä tuotteittain, asiakkaittain tai osastoittain. Näin saatua tietoa hyväksi käyttäen voitaisiin vielä vaikuttaa tilikauden tulokseen. (Lindfors & Syvänperä 2008, 11-13.)

Kun yrityksen taloutta suunnitellaan samalla kun muuta yrityksen toimintaa, puhutaan budjetoinnista. Usein budjetointiin liittyvät myös hinnoittelu sekä erilaiset laskelmat investointeihin ja kasvuun liittyen. Yleensä kustannuksia verrataan edellisten vuosien vastaaviin kustannuksiin, kun suunnitellaan tulevan vuoden kustannuksia. Alkava yrittäjä joutuu kuitenkin aloittamaan budjetoinnin ja hinnoittelun puhtaalta pöydältä, kilpailijoita ja markkinoita seuraten. Budjetti eli talousarvio on perinteisen

määritelmän mukaan euromääräisenä ilmaistu toimintasuunnitelma. (Eskola & Mäntysaari 2006, 88.)

3.1 Yleistä kustannuslaskennasta

Tilinpäätös antaa tiedon koko yrityksen kannattavuudesta. Jos kuitenkin halutaan tietää kannattavuus tuotteittain, asiakkaittain tai vaikka osastoittain, kustannuslaskenta auttaa siinä. Kustannuslaskennassa pyritään kustannukset jakamaan aiheuttamisperusteella mahdollisimman oikeuden mukaisesti ja verrataan niitä vastaavan yksikön tuottoihin. Joskus kustannuslaskentaa käytetään myös avustamaan tuotteen tai tuotannon suunnittelemisessa. Tyypillisin käyttötarkoitus on kuitenkin hinnoittelu. (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 46-50.)

Kustannuslaskennalla on monia mahdollisia tehtäviä. Yhtenä perustehtävänä yrityksen johtamisen kannalta on tuottaa tietoa, joka auttaa tekemään toiminnan kannattavuuteen liittyviä johtopäätöksiä. (Pellinen 2003, 80.)

Kustannuksia syntyy, kun tavaroiden ja palvelujen tuottamisessa käytetään erilaisia tuotannontekijöitä. Yrityksen toiminnasta riippuen kustannuksia syntyy raaka-aine ym. tarvikeostoista, kuljetuksista, palkoista, vuokrasta, sähköstä, markkinoinnista, koneiden käyttämisestä jne. Tuotantotoiminnan kustannukset voidaan ryhmitellä ainekustannuksiin, työkustannuksiin, pääomakustannuksiin sekä muiden tavaroiden ja palveluiden kustannuksiin. (Tomperi 2010, 9.)

Kustannuslaskenta onkin laskentajärjestelmä, jonka tarkoituksena on syntyvien kulu- jen kohdistaminen laskentakohteelle. Laskentakohde voi olla tuote, asiakas, vastuu- alue tai jokin muu selkeästi rajattava alue. Laskentajärjestelmän valinta riippuu siitä, mitä yritys tuottaa ja millä tavoin tuotanto on järjestetty.

Jyrkkiön ja Riistaman (2003, 82) mukaan kustannuslaskenta hyödyntää useimmiten tietoja, jotka on tallennettu joltain muuta tarkoitusta varten. Kustannuslaskennan tietolähteinä käytetään esim. kirjanpitoa, palkanlaskentaa, erilaisia jaksotus-, kohdistus- ja korkolaskelmia sekä tuotannonohjausjärjestelmää.

Kustannuslaskennan ensisijaisena kohteena on aina tuotanto, olipa se sitten tavaraa, palveluja, tietoa tai elämyksiä. Tuotanto voi siis olla jokin yksittäinen hanke tai jatkuva toimintaa. Tärkeää onkin hahmottaa kustannuslaskennan kohteena oleva tuotanto, se, mitä kaikkea tuotantoon tarvitaan. Tuotteeseen tarvittava raaka-aine tai palveluun kulunut aika on helppo kohdentaa tuotteelle. Näitten kulujen määrä on riippuvainen tuotannon määrästä, eli puhutaan muuttuvista kuluista. Osa kuluista on kiinteitä kustannuksia, jotka pysyvät samana tuotantomäärästä riippumatta. Tällaisia kuluja ovat esimerkiksi vuokrat, mainonta, hallinnon palkat sivukuluineen, korot ja poistot. Näidenkin kulujen määrä voi vaihdella kuukaudesta toiseen, mutta niiden vaihteluihin eivät vaikuta tuotannon määrä tai myynti. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen ja Niskanen 2009, 193 – 194.)

Koska kiinteiden kulujen kohdalla ei ole aina helppoa löytää syy- ja seuraus yhteyttä, käytetään näiden kulujen kohdistamiseen laskennallisia kustannuslaskennan kohdistamismenetelmiä. Eri tilanteisiin soveltuvat eri menetelmät joita ovat mm jako-, lisäys- ja toimintokustannuslaskenta. (Kotro 2007, 88.)

Jyrkkiö ja Riistama (2003, 80) toteavat että palveluyrityksen kannattavuudessa ratkaisevaa on palvelun laatuun ja hintaan tyytyväisten asiakkaiden määrä. Siksi kannattavuutta on tarkasteltava asiakkaittain ja asiakasryhmittäin ja toisaalta suoritteittain. Eskolan ja Mäntysaaren (2006, 68) mukaan yrityksen menestyksen perusta ovat pitkäaikaiset asiakassuhteet ja uskolliset asiakkaat. Mutta vaikka yritys toimii asiakaslähteisesti asiakkaiden tarpeita tyydyttäen, on sen toimittava myös kannattavasti.

Palveluyrityksen tuote on asiakkaalle ”valmistettu” palvelu olipa se sitten siivous, autonkorjaus, kirjanpito, mainonta tai maalaus. Jos palveluyritys toimittaa vain yhdenlaista palvelua, voi se käyttää aikalaskentaa. Tällöin yrityksen kokonaiskustannukset

jaetaan tehtyjen tuntien suhteessa. Aikalaskentaa voidaan käyttää vaikka toimeksiantot eri asiakkaille olisivat erilaajuisia. Asiakkaalta veloittavien tuntien lisäksi huomioidaan myös joutotunnit joita ei voida asiakkaalta laskuttaa. Sellaisista palveluyrityksissä, joissa palvelua tuottavien palkoissa on suuria vaihteluita, palvelujen hinnoitteluun tarvitaan jotain muuta laskentamenetelmää, esimerkiksi lisäyslaskentaa. (Eskola & Mäntysaari 2006, 40 – 41; Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 84.)

Olipa kyseessä tuotantolaitos tai palveluyritys niin kustannuslaskennan perusajatus on yrityksen kokonaiskustannusten jakaminen eli kohdistaminen laskentakohteelle, jonka kustannukset syystä tai toisesta halutaan selvittää, toteaa Kotro (2007, 87).

Kustannuslaskenta auttaa siis hinnoittelussa ja budjetoinnissa. Budjetin tarkkailu eli kustannusseuranta ja siihen reagoiminen taas auttavat yritysjohtoa pitämään yrityksen toiminnan kannattavana.

3.2 Jakolaskenta

Jakolaskenta on yksinkertaisin suoritekustannuslaskennan laji ja lisäyslaskennan ohella toinen tuotekustannuslaskennan päävaihtoehtoista (Pellinen 2003, 113.). Laskelman pohjana ovat toiminnan kokonaiskustannukset sekä toiminta-aste vastaavalta ajanjaksolta.

$$\text{Kiinteät kustannukset/tuote} = \frac{\text{Kiinteät kustannukset yhteensä}}{\text{Tuotteiden määrä}}$$

Tässä laskenta tavassa muuttuvat kustannukset kohdistetaan suoraan tuotteelle/palvelulle, ja jakolaskentaa käytetään kiinteitten kulujen osalta.

Kotron (2007, 91) mukaan jakolaskenta sopii parhaiten yritykselle, joka tuottaa jatkuvasti samankaltaista tuotetta/palvelua. Se ei sovi monituote-yritykselle, koska se kohdistaa kustannuksia suhteessa enemmän volyymituotteille kuin erikoistuotteille ja voi näin vääristää todellista tilannetta.

Jakolaskenta voi siis olla hyvinkin yksinkertainen laskentatapa varsinkin silloin, kun lasketaan vain tuotannosta valmistuvien tuotteiden arvoja, eikä tuotannossa synny hävikkiä tai sitä ei haluta huomioida. Se, tapahtuuko tuotannon arvon määrittäminen yhdessä vai useammassa vaiheessa, määrittelee jakolaskennan muodon. Yhteismitalista eli ns. ekvivalenttilaskentaa tarvitaan keskeneräisen tuotannon tai hieman toisistaan eroavien rinnakkaistuotteiden arvojen määrittämisessä. (Pellinen 2003, 121-122.)

3.3 Ekvivalenssilaskenta

Ekvivalenssilaskennassa kulut kohdistetaan toiminnan resurssikulutusta mittaavien suhdelukujen avulla, joka voi olla esimerkiksi tuotteen/palvelun tuottamiseen kulunut aika. Menetelmän perusolettamus on, että pisteluku selittää kustannusten syy- ja seuraussuhteita. Ongelmana on kuitenkin löytää riittävän hyvä pisteytysjärjestelmä. Tässäkin laskenta tavassa muuttuvat kustannukset kohdistetaan laskentakohteelle suoraan aiheutumisperusteella. (Kotro 2007, 92.)

Ekvivalenssilaskennan työvaiheet ovat (Kotro 2007, 92):

- Ekvivalenssiyksikön valinta (parhaiten kustannusten muodostumista kuvaava)
- Ekvivalenssiyksiköiden ja kohdistettavien kiinteiden kustannusten yhteismäärän selvittäminen tarkastelujaksolla
- Yhden ekvivalenssiyksikön kiinteitten kustannusten selvittäminen

- Omakustannusarvon selvittäminen; suoritteiden muuttuvat kulut, joihin lisätään kiinteät kulut, jotka saadaan kertomalla ekvivalenssiyksikön yksikköhinta suoritteiden ekvivalenssiyksikköjen määrällä

Laskentaa varten on siis analysoitava tuotantoprosessin kustannukset ja pyrittävä mittaamaan eri tuotteiden valmistamiseen käytettävien käyttötekijöiden määrät ja määrittelemään tällä perusteella ns. ekvivalenttiluvut. (Jyrkkiö ja Riistama 2003, 147.)

Jyrkkiö ja Riistama (2003, 147) toteavat että ekvivalenssilaskentaa voidaan soveltaa silloin, kun valmistus käsittää vain muutamia tuotteita lähes samalla menetelmällä ja lähes samoista aineksista. Eri tuotelajien yksiköihin kohdistuu kuitenkin eri määrä käyttötekijöitä, jolloin suoraa jakolaskentaa ei voida käyttää.

3.4 Lisäyslaskenta

Lisäyslaskennassa kiinteät kulut kohdistetaan laskentakohteille niin sanottujen yleiskustannuslisien avulla. Tuotteelle/palvelulle voidaan muuttuvien kulujen lisäksi kohdistaa joko yrityksen kaikki kiinteät kulut, jolloin saadaan selville omakustannusarvo, tai vain tuotannon kiinteät kulut, jolloin puhutaan valmistusarvosta. (Kotro 2007, 93-95.)

Menetelmässä käytettäviä kohdistamisperusteita kutsutaan lisäksi. Lisä on kerroin jolla kiinteät kustannukset kohdistetaan laskentakohteelle. Jos lisän yksikkö on esim. aika, se kertoo kuinka paljon kiinteistä kuluista kohdistuu tuotteen/palvelun tuottamiseen per aikayksikkö (esimerkiksi euroa/tunti). (Kotro 2007, 93- 95.)

$$\text{YK-lisä} = \frac{\text{Laskentakauden kiinteät kulut}}{\text{Laskentakauden suoritemäärä}}$$

Yrityksen kaikkien toimintojen kiinteitten kulujen jakaminen suoritteille vain yhtä yleiskustannuslisää käyttäen vie Jyrkkiön ja Riistaman (2003, 153) mukaan epätarkkaan tulokseen. Yrityksissä joudutaankin ratkaisemaan, kuinka yksityiskohtaisesti yleiskustannukset on tarkoituksenmukaista käsitellä.

Perinteinen laskenta toimii siten, että kustannuslisät määritellään kustannuslajeittain, jolloin jokaiselle kustannuslajille pyritään löytämään aiheuttamisperiaatetta kuvaava kohdistusperuste. Usein kustannuslajeja kuitenkin yhdistellään ja näin saadaan käyttöön vain muutama kustannuslisä, koska järkevien kustannuslisien löytäminen voi muuten muodostua ongelmalliseksi. Lisäyslaskelma soveltuu erityisen hyvin myös monituoteyrityksille. (Kotro 2007, 93- 95.)

Jyrkkiö ja Riistama (2003, 147) toteavat kuitenkin, että pääongelmana lisäyslaskelmassa on se, miten välilliset kustannukset saadaan kohdistettua niin, että aiheuttamisperiaatetta noudatetaan mahdollisimman hyvin. Kun halutaan tarkentaa kustannusten kohdistamista tuotekustannuslaskennassa ja hinnoittelussa, voidaan se usein lisäyslaskentaa paremmin toteuttaa toimintokustannuslaskennalla.

3.5 Toimintokustannuslaskenta

Toimintokustannuslaskenta on menetelmä, jossa hyödynnetään organisaation työtehtävien eli toimintojen kustannusten kohdentamista laskentakohteelle. Tässä perusajatuksena on se, että suoritteet vaativat valmistuakseen toimintoja ja että toiminnot aiheuttavat kustannuksia. Kustannukset, yleensä pelkät kiinteät kustannukset, kohdistetaan hyödyntämällä tätä syy- ja seuraussuhdetta. Kustannuserän liittyyessä useampaan toimintoon, voidaan kustannus kohdistaa laskennallisesti ns. resursiajurilla (=kohdistamisperuste). Kotron (2007, 95- 96) mukaan toimintokustannuslaskentaa käytetään usein valmistusyrityksissä.

Pellinen (2003, 184) esittää toimintolaskennan perusidean seuraavasti: *”Voimavarojen käyttö aiheuttaa kustannuksia, toiminnot käyttävät voimavaroja, toiminnot saavat voimavarojen käyttöä vastaavan määrän kustannuksia, tuotteet käyttävät toimintoja, tuotteet saavat toimintojen käyttöä vastaavan määrän kustannuksia.”* Toimintolaskenta on siis menetelmä, joka hyödyntää organisaation työtehtäviä kustannusten kohdistamisessa. Myös Kotro (2007, 95) toteaa, että toimintolaskennassa kustannukset kohdistetaan sitä syy- ja seuraussuhdetta hyödyntämällä, että suoritukset vaativat valmistuakseen toimintoja eli työtä ja että toiminnot kuluttavat yksikön voimavaroja eli aiheuttavat kustannuksia.

Toimintolaskennan peruseriaate:

Resurssi ←-----→ Toiminto ←-----→ Suorite

3.6 Hinta- ja määräerot

Kustannuslaskennalla määritellään etukäteen tavoitekustannukset eli standardihinta. Kustannuseurannalla taas pyritään selvittämään tavoitteiden ja toteutuneiden kustannusten suhde tarkastelukaudella. Vertailua voidaan tehdä tuotteittain, asiakkaittain, osastoittain tai kustannuspaikoittain yrityksen tekemän kustannuslaskennan mukaisesti. Mahdollinen ero osoittaa sen, miten kustannustavoitteissa on pysytty ja mitä toimenpiteitä ero vaatii. (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 173- 174.)

Jyrkkiön ja Riistaman (2003, 221) mukaan standardi koostuu kahdesta komponentista: standardimäärästä ja standardihinnasta. Siten myös tavoitteen ja toteutuneen ero voidaan jakaa kahteen komponenttiin: hintaeroon ja määräeroon. Hintaero on toteutuneen käytön määrä (tm) kerrottuna toteutuneen (th) ja standardihinnan (sh) erolla.

Määräero puolestaan saadaan kertomalla standardin mukaisen määrän (sm) ja toteutuneen määrän (tm) ero standardihinnalla (sh).

Hintaero= $tm \times (sh - th)$

Määräero= $(sm - tm) \times sh$

Kokonaisero koostuu hintaeron ja määräeron summasta.

Neilimo ja Uusi-Rauva (2005, 177) toteavat, että pienissä yrityksissä eroanalyysi jää usein tekemättä, koska se koetaan työlääksi. Sen sijaan voidaan kuitenkin hyödyntää muuta, ehkä johdon tietotarpeitten kannalta suurempaakin mittausta.

Pellisen (2003, 207) mukaan yrityksessä voidaan hyödyntää taulukkolaskentaa ns. simulointiin. Taulukossa voidaan kokeilla vuorotellen yksittäisten tekijöiden vaikutusta kokonaiskannattavuuteen. Tätä kannattavuuden eri osatekijöitten suhteellisia merkityksiä kokeilemalla tapahtuvaa oppimista sanotaan simuloinniksi.

4 Hinnoittelu

Hinnoittelu on yrityksen kannattavuuden kannalta suurin yksittäinen tekijä. Jos hinnat ovat liian korkeat, eivät tuotteet tai palvelut käy kaupaksi. Jos taas hinnoitellaan liian matalalle, vie se yrityksen vaikeuksiin joskus lyhyessäkin ajassa, koska tarvittavaa katetta ei synny.

Väärä hinnoittelu voi siis vaikuttaa sekä myyntimäärään että katteeseen. Joskus markkinoiden sallima hinta on niin matala, että yritys joutuu miettimään oman kus-

tannusrakenteensa keventämistä. Kustannusrakenteen keventäminen voi olla vaikeaa, mutta hinnat eivät saa kuin äärimmäisissä tapauksissa alittaa tuotannonkustannuksia. Tällainen ääritapaus voi olla esim. uuden tuotteen lanseeraaminen markkinoille.

4.1 Hinnoittelusta yleisesti

Raatikainen (2008, 148) toteaa että hinnoittelu kuuluu osana asiakassuuntaiseen markkinointiin, ja siksi myös markkinoijan on hallittava hinnoitteluprosessin kokonaisuus. Raatikaisen mukaan on hyvä olla selvillä myös siitä, että tuotteen ja palvelun hinnoittelu eroavat toisistaan. Hintaan liittyvien ratkaisujen tekeminen koostuukin siis monista eri asioista.

"Hinnoittelu on pienyrittäjälle paitsi taloudellinen usein myös henkinen prosessi. Asiakkaan pelätään pitävän hintaa liian korkeana ja liian usein tingitään hänen puolestaan." (Karjalainen 2013, 67.)

Hinnoittelun lähtökohtana on oltava, että tuotteen/palvelun hinta ei saa alittaa todellisia kustannuksia. Pidemmällä aikavälillä yrityksen toiminta vaikeutuu, jos se ei pysty hinnoittelemaan tuotteeseen/palveluun myös tarvittavaa katetta. Myyntihintaan vaikuttaa moni tekijä: tuotteen kysyntä ja tarjonta, kilpailijoiden hinnat sekä asiakkaan halu maksaa tuotteesta tietty hinta. Tärkeimpänä kuitenkin tuotteen omakustannusarvo ja haluttu kate. (Andersson, Gabrielsson & Ekström 1994, 79- 80.)

Hinnoittelustrategian valinta on osa yrityksen pitkän aikavälin suunnittelua. Hinnoittelustrategioissa on erilaisia toteutustapoja (Raatikainen 2008, 152- 153.)

- Markkinaosuuden maksimointi, jossa markkinaosuutta pyritään kasvattamaan mahdollisen nopeasti ja tuotto-odotukset ovat tulevaisuudessa.
- Markkinaosuuden kasvattaminen tulevaisuudessa, jossa tavoitteena on luoda uusia markkinoita ja asiakaskohteita ja näin kasvattaa markkinaosuutta.

- Neutraalihinnoittelu jossa vältetään riskejä ja valitaan maltillisesti omaan liiketoimintaan sopiva linja.
- Asiakasarvon maksimointi jossa pyritään voiton maksimointiin kaikissa markkinatilanteissa.

Hinnoittelustrategian lisäksi on valittava vielä hinnoittelumenetelmä. Erilaisia hinnoittelumenetelmiä ovat mm. (Raatikainen 2008, 154- 155.)

- Katetuottomenetelmä, jossa muuttuviin kuluihin lisätään haluttu katetuotto-prosentti.
- Käyvän markkinahinnan menetelmä, jossa oman tuotteen tai palvelun hinta pyritään asettamaan hieman markkinoitten keskihinnan alapuolelle.
- Hintadifferointi joka erilaistaa hinnan asiakkaan, paikan tai ajan suhteessa.
- Valikoimahinnoittelu, jossa tarjontaan otetaan vain tietyt tuotteet tai tuotemerkit.
- Yksikköhinnoittelu, jossa yleensä erissä ostettu tuote hinnoitellaankin yksikköhinnalla.
- Mielikuvahinnoittelun avulla joku tärkeä tuote tai palvelu hinnoitellaan edulliseksi tai kalliiksi, ja tällä pyritään vaikuttamaan asiakkaan mielikuvaan.
- Totutun hintatason menetelmällä pyritään löytämään tuotteelle tai palvelulle tietty vakiohintataso.
- Tasahintojen alittaminen, jolloin tuotteen tai palvelun hinta asetetaan juuri alle tasahinnan koska uskotaan että hinnan ensimmäinen numero vaikuttaa voimakkaammin asiakkaan hintakäsitykseen.

Valittiinpa mikä tahansa hinnoittelustrategia tai -menetelmä, on muistettava että hinnoittelua on arvioitava jatkuvasti, ja siksi kustannusten ja kannattavuuden seuranta on tärkeä osa hinnoittelua.

4.2 Perinteinen hinnoittelu

Alhola ja Lauslahti (2000, 226-227) toteavat että tyypillisin kustannuspohjaisista hinnoittelumenetelmistä on omakustannus- eli voittolisähinnoittelu. Se huomioi tuotteen/palvelun kaikki muuttuvat kustannukset sekä halutun osan kiinteistä kustannuksista. Myyntihinta saadaan lisäämällä tähän haluttu katetuotto ja verot. Usein voittolisähinnoittelussa käytetään perustana valmistusarvoa, jolloin voittolisä sisältää katteen myös markkinoinnin ja hallinnon kustannuksille.

Muuttuvat kustannukset		_____
Osuus kiinteistä kustannuksista		_____
		+
	Yhteensä	=====
Haluttu katetuotto		_____
verot		_____
		+

	Hinta	=====

Yksi voittolisähinnoittelun sovellus on pääoman tuotto prosenttiin perustuva hinnoittelumalli. Tässä mallissa voittotavoite pohjautuu tuotteen/palvelun sitomaan pääomaan.

Kotron (2007, 98) mukaan katetuottohinnoittelu sopii parhaiten yrityksille, joissa muuttuvien kustannusten suhteellinen osuus yrityksen valmistamien tuotteitten/palveluitten kokonaiskustannuksista on suuri. Ensimmäisessä vaiheessa selvitetään tuotteen/palvelun muuttuvat kulut ja myyntihinta saadaan selville kun kustannusten päälle lisätään haluttu myyntikate.

Lisäksi Kotro (2007, 98) toteaa että tämän hinnoittelumenetelmän riskinä on, että kustannukset on voitu arvioida väärin ja tulos jää alle toivotun. Kustannusperusteinen hinnoittelu vaatiikin hyvää kustannustietoutta sekä hyvää kustannuslaskentajärjestelmää.

4.3 Toimintoperusteinen hinnoittelu

Toimintoperusteista hinnoittelua käytetään erityisesti erilaisia projekteja koskeviin tarjouslaskentoihin. Asiakkaan tarjouspyyntö jaetaan toiminto toiminnolta ja arvioidaan paljonko tarjouksen kohteena oleva suorite kutakin toimintoa käyttää. Jos toimintojen yksikkö kustannukset tiedetään tai ne on helppo selvittää, käytetään arvioinnin apuna kokemusta, varsinkin jos suorite on yrityksen vakiotuote tai palvelu. (Alhola & Lauslahti 2000, 231.)

Alhola ja Lauslahti (2000, 231) toteavat lisäksi, että tehtäessä toimintoperusteista hinnoittelua, on kaikkien hinnoiteltavan kohteen toimintojen oltava tiedossa, ennen kuin hinnasta päätetään. Toimintoperusteinen hinnoittelu muistuttaakin omakustannusperusteista hinnoittelua, vaikka kustannusten laskenta noudattaakin erilaista tapaa.

4.4 Markkinapohjainen hinnoittelu

Markkinatilanteella on suuri merkitys tuotteen myyntihintaan. Hinnoitteluvapaus on pieni, jos kilpailutilanne on kireä ja eri yritysten tuotteet hyvin samankaltaisia. Kotron (2007, 103) mukaan onkin tärkeää selvittää, mitkä tuotteet ovat vallitsevilla hinnoilla kannattavia ja mitkä tappiollisia ja keskittyä vain kannattavien tuotteitten valmistamiseen.

Myös Karjalainen (2013, 82) toteaa, että hinnoitteluvapaus lisääntyy, kun tuote erilaistuu ja se pystytään kohdentamaan jollekin asiakasryhmälle muita paremmin. Kilpailuun on perehdyttävä ja mietittävä, minkälaisen hinnan markkinat hyväksyvät. On myös hyvä tutustua kilpailijoiden tuotteisiin, palveluihin ja hintoihin, mutta ei kuitenkaan kopioida niitä. Karjalaisen mukaan usein erityisesti aloittelevat yrittäjät pyrkivät markkinoille halvoilla hinnoilla, aikomuksenaan nostaa niitä saavutettuaan asemansa mutta tästä kuopasta on kuitenkin vaikea nousta.

Markkinaperusteisen hinnoittelun lähtökohtana on siis oltava sen selvittäminen, miten paljon markkinoilla maksetaan yleensä samanlaisesta palvelusta tai tuotteesta. Oma tuotetta/palvelua verrataan markkinoilla oleviin ja sijoitetaan hinta yleisellä hinta-asteikolla halutulle kohdalle.

4.5 Palvelun hinnoittelu

Palveluyritys ”valmistaa” yleensä asiakkaalle myytävän palvelun. Jos palveluyritys toimittaa vain yhdenlaista palvelua, se voi käyttää aikalaskelmaa. Silloin yrityksen kokonaiskustannukset jaetaan tehtyjen tuntien määrällä. Aikalaskelmaa käytetään kun tehtävä työ on samankaltaista, mutta asiakkaitten toimeksiannot ovat eri laajuisia. Tuntihintaan voi sisältyä myös raaka-aine ja konekustannuksia, tai ne voidaan laskuttaa erikseen. Laskelmassa käytetään niitä tunteja, joista yritys saa maksun. (Andersson ym. 1994, 95.)

Urakka- ja suoriteperusteista hinnoittelua voidaan käyttää selkeästi määriteltävien kokonaisuusien hinnoitteluun. Näin hinnoiteltaessa palvelun tuottajalla on usein aikaisempaa kokemusta ja asiakkaalla selkeästi määriteltävä tavoite. (Raatikainen 2008, 163)

Andesson ja muut (1994, 96) toteavat, että palveluyrityksen aikaan sisältyy myös joutoaikaa. Joutoaikaan sisältyy aika, joka on käytetty suunnitteluun ja henkilöstön koulutukseen tai syynä joutoaikaan voi olla myös toimeksiantojen puute. Joutoaikaa ei voida suorasti laskuttaa asiakkaalta.

Monipuolisten palveluitten yrityksissä, esimerkiksi pankeissa, erilaisten palveluitten suoritekohtaiset kustannukset on hankalampi laskea, ja siksi kustannuksiin perustuva hinnoittelu on niissä ongelmallista. Pankille kannattava asiakas on sellainen, jolla on tilillä suuri saldo mutta harvoin tilitapahtumia. Vähemmän kattava on taas asiakas, jolla on tilillä vähän rahaa mutta paljon tilitapahtumia. Kannattavuuden seuranta ja hinnoittelu tapahtuvatkin usein asiakas- ja palvelukohtaisen lisäksi myös toimipai-koittain ja osastoittain. (Jyrkkiö & Riistama 2003, 80, 85.)

Raatikaisen (2008, 164- 165) mukaan palvelun hinnoittelun vaikeus tai helppous riippuukin paljolti siitä, mitä palvelua tuotetaan. Toimiala määrittää sen, onko hinnoittelussa järkevää käyttää erilaista hinnoittelua esimerkiksi aikahinnan lisäksi. Tällaisia lisämääreitä ovat esimerkiksi palvelutaso (hotellin luokitus), ominaisuus- ja lisähinnoittelu (vakuutukset), saatavuus (tukipalvelut) ja kysyntä (kuntosali päiväaika/ilta-aika).

5 Budjetti

Budjetti on numeroin ilmaistu yrityksen toimintasuunnitelma tietylle ajanjaksolle, useimmiten seuraavalle vuodelle tai tilikaudelle. Tämä niin sanottu pääbudjetti voi myös yrityksen toiminnan laadusta ja laajuudesta riippuen koostua useista osabudjeteista. Budjetti laaditaan yrityksen pitkän aikavälin suunnitelmien pohjalta ja siihen vaikuttavat yrityksen resurssit, työtehtävien jakaminen ja aikataulut. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 170- 171.)

5.1 Yleistä budjetista

Jyrkkiö ja Riistama (2003, 226- 227) toteavat, että budjetti on yrityksen toimintaa varten laadittu, mahdollisimman edullisen taloudellisen tuloksen sisältävä euromääräinen toimintasuunnitelma. Budjetin perustana ovat toimintasuunnitelmat, jotka sisältävät sellaiset käsitteet kuin tilauskanta, markkinaosuus, toimintasuhde, raaka-aine ja tarvikeostot sekä henkilökunnan tarve. Siihen on sisällytettävä kaikki ne kustannukset ja tuotot, jotka asetetaan toimintasuunnitelmien taloudellisiksi tavoitteiksi.

Eskolan ja Mäntysaaren (2006, 90) mukaan budjettijärjestelmä on suunnitelma siitä, miten budjettivastuu ja budjetointitehtävät jaetaan. Yrityksellä on oltava suunnitelma siitä, miten tietoa kerätään ja missä aikataulussa budjettia rakennetaan. Budjetoinnissa käytettävät lomakkeet ja raportit ovat osa budjettijärjestelmää.

5.2 Budjetointi

Eskola ja Mäntysaari (2006, 88- 89) toteavat, että budjetointi on budjetin suunnittelun ja laatimisen lisäksi budjetin käyttöä yrityksen jokapäiväisen toiminnan ohjauksessa. Budjetoinnissa laadittua budjettia verrataan todelliseen tilanteeseen. Jos toteutumissa on eroja, niiden syyt pyritään analysoimaan korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi.

Myös Neilimon ja Uusi-Rauvan (2005, 232, 235) mukaan budjetointi on budjetin käyttöä yritysohjauksen apuvälineenä. Budjetointi auttaa yritysjohtoa määrittämään yritystoiminnan suunnittelun lähtökohtaoletukset. Budjetoinnin avulla johtaminen on

eräänlainen oppimistapahtuma, jossa vuosi vuodelta opitaan, ja samalla budjetoinnin merkitys kasvaa. Onnistunut budjetointi vaatii tuekseen hyvän laskentajärjestelmän ja osaavan taloushallinnon.

5.3 Budjettitarkkailu

Neilimo ja Uusi-Rauva (2005, 243-244) toteavat että budjettitarkkailu vaatii taustakseen budjettisuunnittelun, jossa asetetaan tavoitteet, määritetään tarvittavat toiminnot ja resurssit sekä nimetään budjetin vastuuhenkilöt. Budjettitarkkailu on kehittynyt 1950-luvun määrärahaerien tai tuotto- ja kustannuserien tarkkailusta nykyisen kaltaiseksi diagnostiseksi budjettitarkkailuksi. Olennaista budjettitarkkailussa nykyään on myös se, että siihen on liitetty nopeasti korjaavat toimenpiteet, jotta asetetut budjettitavoitteet saavutettaisiin mahdollisimman vähin häiriöin.

Sekä tuottoja että kustannuksia voidaan tarkkailla budjetin avulla, koska se sisältää tavoitteet, joihin saavutuksia voidaan verrata. Poikkeamien analysointi on budjetin tehokasta hyväksikäyttöä. Analysoitaessa poikkeamia todetaan ensin, missä kohdin ja kuinka suuria poikkeamat ovat. Sen jälkeen pyritään selvittämään poikkeamien syyt. Vasta sitten voidaan ratkaista, kuka niistä on vastuussa. (Jyrkkiö & Riistama 2003, 228- 229.)

5.4 Budjettipoikkeamat

Neilimo ja Uusi-Rauva (2005, 245) jaottelevat budjettipoikkeamien syyt seuraavasti:

- ympäristön odottamaton muutos

- epärealistiset suunnitelmat
- toiminta ei ole vastannut suunnitelmia
- suunniteltujen toimenpiteiden väärinarviointi
- tietoinen väärinbudjetointi eli budjettiharha

Jormakan ja muiden (2009, 170) mukaan budjettipoikkeama kertoo budjetoitujen ja toteutuneitten lukujen eron. Syyt poikkeamiin pyritään selvittämään analysoinnin avulla. Usein budjettipoikkeamat analysoidaan myös sanallisesti ja raportoidaan organisaatiossa ylöspäin.

Vaikka ensisijaisena tarkoituksena ei olekaan löytää syyllistä, budjettipoikkeamat selvitetään yleensä kohteittain ja vastuualueittain minkä jälkeen analysoidaan poikkeaman syyt. Osa poikkeamista on todettavissa yrityksen ulkopuolisista tekijöistä johtuviksi, jolloin ennakointi on ollut epätarkkaa. Osa poikkeamista johtuu sen sijaan nimenomaan vastuualueitten toiminnasta. Poikkeamien toteaminen ei kuitenkaan ole itsetarkoitus, vaan ensisijaisena tarkoituksena on käyttää tarkkailutietoja hyväksi yrityksen toiminnan ohjaamisessa. (Jyrkkiö ja Riistama 2003, 227, 240.)

6 Tutkimuksen toteutus ja tulokset

Tutkimus toteutettiin laadullisena tapaustutkimuksena käyttäen toiminnallista tutkimusotetta. Tiedot kerättiin haastattelemalla, keskustelemalla, tutkimalla taloushallinnon ohjelman mahdollisuuksia raportointiin sekä havainnoimalla. Tutkimuksen tuloksena saatiin yrityksen käyttöön laskentapohjat kustannuslaskentaan, budjetointiin ja hinnoitteluun.

6.1 Lähtötilanne yrityksessä

Jo heti alussa todettiin, etteivät kirjanpidon ohjelman antamat raportit ole yksinään riittävän informatiivisia, vaikka käytetään ohjelman antamaa mahdollisuutta kirjata kulut ja tulot sekä tulostaa raportit rakennusprojekteittain tai kustannuspaikoittain. Kulujen ajallista kohdentamista vaikeuttaa esimerkiksi se, että eri tavarantoimittajien laskutusjaksot ovat erilaisia, jolloin hitaammin laskuttavien toimittajien laskut saattavat tulla reskontraan vasta viikkoja sen jälkeen, kun työmaa on jo luovutettu. Siksi jälkilaskelmien tekeminen Excel-taulukon avulla sovittujen hintojen mukaisesti tuntui toimivimmalta ratkaisulta. Tosin kirjanpidosta saatava raportti kuluista rakennusprojekteittain, silloin kun kulut pystytään kirjaamaan ajallisesti oikein, nopeuttaa tarvittavan tiedon keräämistä.

Palkkojen oikea aikainen kohdistus kirjanpito-ohjelman avulla todettiin hankalaksi, koska yrityksen palkkajaksoista, jotka ovat 1.- 15.pv ja 16. - viimeinen päivä, kuukauden jälkimmäisen jakson palkka maksetaan vasta seuraavan kuukauden 5 pv. Näin rakennusprojektille kuuluvia palkkakustannuksia ei voida seurata kuukausitasolla suoraan kirjanpidon raporteilta. Palkanlaskentaan menisi huomattavasti enemmän aikaa, jos jokaisesta rakennusprojektista tehtäisiin oma rivinsä palkanlaskentaan palkkajaksoittain. Näin toimien jokaiselle palkansaajalle tulisi 2 – 5 palkkariviä nykyisen yhden peruspalkkarivin sijasta. Siksi palkkaohjelman suoma mahdollisuus kirjata palkkoja rakennusprojekteittain ei oteta käyttöön, vaan tarvittava tieto saadaan tuntilistoista palkanmaksukausittain.

Tutkimuksen edetessä tulokseksi suunnitellut työkalut elivät, ne muuttuivat ja tarkentuivat, kun havainnoiden ja kokeillen saatu tieto tarkensi tarkoitusta ja mahdollisuuksia. Työkalun käyttäminen ja sen tarvitseman tiedon tuottaminen eivät saaneet muodostua liian työlääksi, jotta sen antamia mahdollisuuksia tulisi käytettyä myös

jatkossa. Todettiin, että Excel-taulukoiden apua tarvitaan sekä kustannusseurannan että hinnoittelun tueksi.

Yrityksen käytössä on taloushallintaohjelma, jossa ovat kirjanpito-ohjelman lisäksi laskutus ja myyntireskontra, ostoreskontra sekä palkkahallinto. Ohjelmat mahdollistavat kulujen ja tulojen jakamisen kustannuspaikkojen ja projektinumeroitien avulla.

Tiedot muista ohjelman osista kirjanpito-ohjelmaan siirretään automaatti-ajolla. Kaikki taloushallinnon työt hoidetaan yrittäjien toimesta, joten halutun kustannusseuranta tiedon tuottaminen ja saaminen ei ole hankalaa, jos se ei ole liian monimutkaista ja aikaa vievää. Todettiin, että tällä hetkellä kustannuksia seurataan aika karkealla tasolla eli lähinnä kuukausittain ajettavan tulosraportin ja kassavirran tietojen pohjalta. Harvemmin kuin kuukausittain maksettavat kustannukset, esimerkiksi yrittäjä- ja kulkuneuvojen vakuutukset, vääristävät kuitenkin tilannetta eri kuukausien välillä, koska ne jaksotetaan vain tilinpäätöksen yhteydessä. Lisäksi yrityksen palkanmaksu jaksot menevät niin, että loppukuun eli 16. - viimeisen päivän palkka maksetaan seuraavan kuukauden 5. pv, jolloin palkka ja muut siihen liittyvät kulut eivät tule sen kuukauden kuluksi, jossa työ on suoritettu.

Tarjouksia tehtäessä hinnoittelussa käytetään apuna yrittäjän kokemuksen antamaa tietoa siitä, minkä verran aikaa jokin tietty työ keskimäärin vie, ja se tuntimäärä kerrotaan sillä tuntihinnalla, jonka markkinat kyseisellä hetkellä määrittelevät. Vaihtelua markkinoitten määrittelemään tuntihintaan tuovat mm. vuodenaika, työn sisältö sekä työmaan sijainti.

6.2 Kustannusten kohdistaminen

Kustannusten seuraaminen ja jälkilaskenta ovat yrityksen koosta riippumatta tärkeitä yritystoiminnan pitämiseksi kannattavana. Jotta on kustannuksia joita seurata, on en-

sin pitänyt hinnoitella tuotteet / palvelut ja myydä niitä. Tarkastelu aloitettiin mieltimällä, miten eri kustannukset kohdistetaan. Muuttuvien kustannusten, palkkojen ja tarvikeostojen, lisäksi eri rakennuskohteille on kohdistettava myös kiinteitä kustannuksia, koska myös ne kulut on katettava laskutettavasta työstä saadulla tulolla. Finsira Oy:n suurin kustannuserä ovat palkkakulut ja asiakkaalta laskutettava summa koostuu pääosin tehdystä työstä.

Kustannuslaskennassa on erilaisia menetelmiä perinteisestä lisäys- ja jakolaskennasta toimintolaskentaan. Finsira Oy:n kohdalla päädyttiin käyttämään perinteistä jakolaskenta. Koska Finsira Oy:n pääasiallinen myyntituote on rakennuspalvelu, tuntui jakolaskenta luontevimmalta. Kiinteät kustannukset kohdennetaan tuntihintoihin käyttämällä jakajana laskennallista tuntimäärää. Kiinteitä kustannuksia yrityksessä ovat mm. vakuutukset, varastovuokra, koneitten poistot ja lainan korkokulut. Muuttuvina kuluina tuntihintaan kohdistetaan tuntipalkka sivukuluineen ja lomapalkkojen osuus.

Koska työn osuus laskutettavista on niin suuri, tehtiin ensimmäisenä tuntihinta laskelma, jota käytetään rakennuspalveluitten laskuttamiseksi tunneittain ja joka lisäksi antaa suoraan tuntihinnan myös urakkatarjouksia laskettaessa. Taulukosta selviää vähimmäistuntihinta, jolla työtä voidaan myydä ilman tappiota ja sen avulla voidaan tuntihinta laskea eri katetuotto-odotuksin. (Liite 1)

Tuntihinta laskelmassa lähdettiin oletuksesta, että koko käytettävästä tuntiresursista saadaan myytyä/laskutettua 85%. Näin siksi, että myös mahdolliset odotustunnit, pakkaspäivät yms. tulevat otetuksi huomioon. Lisäksi yrittäjän tekemät hallinnolliset työt, esim. tarjouslaskenta, sopimustekniset työt, työn suunnittelu ja neuvottelut, ovat ns. joutoaikaa, jota ei voida suoraan laskuttaa asiakkaalta. Laskelmien pohjana käytettiin yrityksen tämän hetkistä henkilömäärää eli 3:a työntekijää. Tällä hetkellä työtunteja ostetaan myös toiminimellä toimivalta kirvesmieheltä, mutta nämä kulut tulevat kirjanpitoon muuttuvina alihankinta kuluina ja vain todellisesta työajasta maksetaan, joten niitä ei tässä laskelmassa huomioida. Alihankinnasta maksettava tuntihinta pohjautuu kylläkin tähän samaan laskentataulukkoon.

Tämä taulukko on käyttökelpoinen kuitenkin vain tuntihintaa määriteltäessä. Lisäksi yrittäjä tarvitsee työkaluja urakkahinnoitteluun ja sellaisten työmaitten kustannusten laskentaan, joihin työn lisäksi sisältyy myös tarvikkeita. Erilaisia vaihtoehtoja mietittäessä todettiin, että parhaiten yrittäjää palvelisi työmaakohtainen taulukko, jossa olisivat omat sarakkeensa sekä hinnoittelulle että jälkilaskennalle eli kustannusten seurannalle. Osa työkohteista on remonttikohteita, joissa on yksi tai muutama työtehtävä. Näitä varten tehtiin suppeampi taulukko. (Liite 2)

Eri työmaitten kulut vaihtelevat sen mukaan, miten asiakas on työn tilannut. Jotta taulukoita ei tarvitse liikaa muokata jokaista asiakasta varten, päädyttiin lopulta taulukkoon, jossa eri työvaiheet ja niihin liittyvä työ ja tarvikkeet on jaettu hinnoiteltaviin osiin. Tässä perinteinen jakolaskenta sai lisäksi myös toimintolaskennan piirteitä. Tästä taulukosta yksittäisten työvaiheitten hinnat siirtyvät päätaulukkaan, joka on jaettu työvaiheittain ja jossa on laskelma myös siitä, mikä on työn ja mikä tarvikkeitten osuus. Tämä taulukko käy laajempien ja isonpien tarjousten laskentaan, ja sillä on helppo aputaulukkoon rivejä lisäämällä saada tarkka laskelma kulloisestakin työkohteesta. Taulukkoon lisättiin sarake kustannusseuranta varten. Näin samaa taulukkoa voidaan hyödyntää työkohteen eri vaiheissa, hinnoittelusta tarjouksen tekoon ja jälkilaskentaan. (Liite 3)

6.3 Kustannusseurannan käyttö hinnoittelun apuna

Hinnoittelun tulisi aina perustua kokemukseen ja jälkilaskennasta saatuun tietoon. Oikea hinta on paitsi yritykselle voitollinen, myös kilpailukykyinen tarjouskilpailussa. Kustannusseuranta auttaa yrittäjää näkemään, missä töissä ja minkälaisissa kohteissa tehdyt kustannusarviot parhaiten vastaavat toteutuneita kuluja ja minkälaiset työt ja kohteet tuovat useimmin yllätyksiä.

Kustannusseuranta on tärkeää myös pitempi kestoisten urakkapohjalta tehtävien työmaitten maksuaikataulujen määrittämisessä. Useimmiten asiakas haluaa maksuaikataulun, jossa maksu määräytyy prosentteina kokonaiskustannuksesta. Jos urakkaan sisältyvät myös tarvikkeet, on tärkeää että urakoitsija on selvillä siitä, missä urakan vaiheessa tarvikekustannukset ovat suurimmillaan ja missä pienimmillään. Pahimassa tapauksessa urakoitsijan maksut tavarantoimittajille sekä lakisääteiset maksut myöhästyvät huonosti suunnitellun maksuaikataulun vuoksi, ja ostolaskujen korot tulevat ylimääräisenä kuluna vähentämään urakasta saatavaa katetta.

Finsira Oy:lle tehty taulukko tehtiin niin, että siinä seuranta tehdään rakennusvaiheittain sisältäen työt ja tarvikkeet. Näin yrittäjälle syntyy näkemys siitä, mikä on kunkin työvaiheen kustannus. Sopimalla maksuaikataulun taulukoista saamansa tiedon pohjalta sekä huomioimalla ostolaskujen maksuehdot on yrittäjän helpompi vaikuttaa siihen, että yrityksen kassavirta pysyy mahdollisimman tasapainoisena.

6.4 Poikkeaman analysointia

Jälkilaskennan avulla todettiin (taulukko 1), että salaojituksen uusimisen sisältänessä urakassa oli poikkeama arvioidun ja toteutuneen välillä.

TAULUKKO 1. Kustannuslaskentataulukko

		KUSTANNUSARVIO		pvm			
Asiakas:							
Kohde:							
Työ: Salaojituksen uusiminen							
		määrä	á hinta	arvio €	toteuma €	huomiot	erotus
Konetyö (alihankinta) pv		3	500	1500,00	496,00	vain 1 pv	1004,00
Hiekka		1	600	600,00	600,00		0,00
Sokkelilevyt rl		3	26	78,00	65,00		13,00
Routalevy pkt		7	47,18	330,26	266,40	6 pkt	63,86
Patolevyn kiinnityslista m		30	1,56	46,80	63,28	40 m	-16,48
Salaojaputki m		40	2,165	86,60	125,00	50 m, hinta noussut	-38,40
Salaojan tarkistuskaivot kpl		2	38,72	77,44	96,80	hintaa noussut	-19,36
Sokkelin korjauslaasti sk		4	15	60,00	27,30	3 sk	32,70
Muut tarvikkeet		1	100	100,00	61,75		38,25
TARVIKKEET YHTEENSÄ				2879,10	1801,53		1077,57
Työt				2880,00	3106,00		-226,00
konetunnit (oma pienkuormaaja)				0,00	316,00	17 h, työaika "työt"	-316,00
Yhteensä				5 759,10 €	5 223,53 €		535,57 €

Poikkeamaa analysoitaessa todettiin, että tarvikkeitten osalta poikkeamaa oli 1 077,57 €, sillä tarvikkeet maksoivat tämän verran vähemmän. Suurin poikkeama oli siinä, että alihankintana ostettavaa kaivinkonetyötä ei tarvittukaan kuin 1 pv suunnitellun 3 pv:n sijasta. Suurin osa maansiirtotyöstä pystyttiin tekemään yrityksen omalla pienemmällä koneella, jonka käyttöä tällä työmaalla ei alkuperäisessä suunnitelmassa ollut ollenkaan. Koska käytettiin omaa pienkuormainta, sekä kuormaimen käyttö että käyttäjän työaika saatiin laskuttaa asiakkaalta. Vertaileva jälkilaskenta osoitti siis tämän korjaustyön tuottaneen enemmän voittoa, kuin alun perin oli laskettu.

	Suunniteltu	Toteutunut
laskutetaan asiakkaalta:	5 759,10 €	5 223,53 €
tarvikkeet:	2 879,10 €	1 801,53 €
katteellinen laskutus:	2 880,00 €	3 422,00 €

Tässä tapauksessa asiakkaalle esitetty kustannusarvio oli 535,57 € suurempi kuin asiakkaalta laskutettu summa. Korjaustyö oli sovittu laskutettavaksi toteutuneitten kustannusten mukaan, ei kiinteällä urakkasummalla. Tämä korjaustyö oli siis sekä asiakkaalle että yrittäjälle edullisempi kuin ennalta tehty kustannusarvio.

7 Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyön tehtävänä oli tunnistaa Finsira Oy:n kustannus seurannan tämän hetkinen tilanne ja sen kehittämiskohteet. Lisäksi tavoitteena oli saada Finsira Oy:n yrittäjän käyttöön työkaluja, joilla seurata kustannuksia ja joita voisi käyttää apuna hinnoittelussa.

Kustannus seuranta oli hyvin karkealla tasolla, ja lähinnä seurattiin tulosta kuukausittain, mutta ei sitä mistä kuukausi kohtaiset vaihtelut johtuivat, vaikka töitä tehtiin samalla tahdilla. Yrityksessä olikin selvä kustannus seurannan kehittämiskohde eli kustannus seurannan tarkentaminen työmaa kohtaiseksi. Tarkentamalla kustannus seuranta, saataisiin myös hinnoittelu yrittäjälle helpommaksi.

Tilanne yrityksessä on muuttunut viimeisen vuoden aikana kun työntekijöitten määrä ja siksi myös käynnissä olevien työmaitten määrä on kasvanut. Kun eri työmailla tarvitaan työvaiheesta riippuen eri määrä työntekijöitä, voi olla, että työntekijän puolen kuukauden palkkajakson aikana hän on tehnyt töitä neljällekin eri asiakkaalle. Koska palkkakulut ovat palveluja myyvän yrityksen suurin kuluerä, oli tärkein tehtävä miettiä, miten palkat saadaan mahdollisimman vaivattomasti kohdistettua eri työmaitten kustannuksiksi.

Koska työtilaukset ovat laajuudestaan riippuen eri mittaisia, ei palkkoja voida kohdentaa millään laskennallisella kertoimella, vaan ainoa oikea tapa on kohdistaa ne todellisina tehtyinä tunteina lisättyinä joutotunneilla. Koska kiinteät kulut taas ovat melko pieni osa yrityksen kustannuksia, niitten jakaminen työtunneille oli helppo ja järkevältä tuntuva tapa huomioida ne.

Opinnäytetyön tuloksena syntyneet taulukot, joissa sekä budjetoidaan että hinnoitellaan ja lisäksi seurataan työmaan kustannuksia, ei vie liikaa yrittäjän aikaa. Jo ensimmäinen poikkeama-tarkastelu, joka esitettiin aikaisemmin esimerkkinä, osoitti jälkilaskennan tärkeyden. Jos olisi katsottu pelkkiä myynnin lukuja, olisi näyttänyt siltä, että vaikutus oli vain se, että liikevaihdossa jäätiin arvioidusta. Tarkempi poikkeaman analysointi osoitti kuitenkin, että tehty korjaustyö toi enemmän voittoa kuin oli arvioitu.

Suppeampi taulukko on usein riittävä tehtäessä kustannusarviota asiakkaalle jostain pienestä yksittäisestä työstä sekä sellaisen työmaan budjetin seurantaan. Kun tarvitaan tarkempaa hinnoittelua ja seurantaa, voidaan käyttää toimintokohtaista taulukkoa. Jakolaskenta-tili taulukko työtunnin hinnasta taas on koko yrityksen hinnoittelun perusta, koska laskutus koostuu pääosin työn laskutuksesta. Tällä taulukolla voi myös simuloida palkankorotuksen, investointiin otetun lainan tai katetuotto prosentin vaikutusta tuntihintaan.

Toimintokohtaista taulukkoa tehtäessä huomattiin, että kun taulukon seuranta kohottaa täytetään reaaliajassa työmaan edistyessä, se antaa tiedon siitä, minkä verran missäkin työmaan vaiheessa syntyy kustannuksia palkoista ja tarvikkeista. Tämä helpottaa oleellisesti maksuaikataulua suunniteltaessa. Maksuaikataulun oikea aikaisuus taas takaa sen, että yrityksen maksuvalmius säilyy hyvänä koko työmaan keston ajan. Lisäksi tieto siitä, onko eri työvaiheitten vaatima työaika osattu laskea oikein, on tärkeä apu tulevia työmaita ajatellen.

Minulle opinnäytetyön teko opetti paljon lisää kustannuslaskennan vaiheista, tarpeista ja mahdollisuuksista. Suunnittelemalla seurannan yksinkertaiseksi, mutta kui-

tenkin luotettavaksi, se ei vie aikaa juuri enempää kuin normaalit pakolliset taloushallinnon työt yrityksessä. Kun on valmiit, harkiten mietityt pohjat, joihin numerot saadaan enimmäkseen suoraan taloushallinnon ohjelmasta ja työntekijöiden tuntilapuista, voi yrittäjä seurata yrityksensä taloutta ja reagoida nopeasti tarvittaviin muutoksiin. Lisäksi mahdollisuus simuloida eri tekijöiden vaikutusta on tarpeellinen monessa tilanteessa.

Voi siis vain todeta, että kustannusten seuranta on tärkeää yrityksen koosta riippumatta. Kun kustannuksia seurataan riittävän tarkasti ja reaaliaikaisesti, on yrityksen helpompi reagoida ajoissa muuttuvaan tilanteeseen.

LÄHTEET

- Alhola, K. & Lauslahti, S. 2000. Laskentatoimi ja kannattavuuden hallinta. Porvoo: WS Bookwell.
- Andesson, J. Gabrielsson, A. & Ekström, C. 1994. Kannattavuussuunnittelu ja -laskenta. Helsinki: Painatuskeskus.
- Eskola, A. & Mäntysaari, A. 2006. Menestys – Kannattavuuden hallinnan perusteet. Keuruu: Otavan kirjapaino.
- Ikäheimo, S, Lounasmeri, S & Walden R. 2007. Yrityksen laskentatoimi. Juva: WS Bookwell.
- Isokinnas, J. & Kinkki, S. 2003. Yrityksen perustoiminnot. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Jormakka, R., Koivusalo, K., Lappalainen, J. & Niskanen, M. 2009. Laskentatoimi. Helsinki: Edita Prima.
- Jyrkkiö, E. & Riistama, V. 2003. Laskentatoimi päätöksenteon apuna. Porvoo: WS Bookwell.
- Karjalainen, L. 2013. Yrittäjän talousopas. Helsinki: Hakapaino.
- Kotro, M. 2007. Yrityksen kannattavuus ja rahoitus. Helsinki: Edita Prima.
- Lindfors, H. & Syvänperä O. 2008. Pk-yrityksen budjetointi ja raportointi käytännönläheisesti. Edita Prima.
- Neilimo, K. & Uusi-Rauva, E 2005. Johdon laskentatoimi. Helsinki: Edita Prima.
- Pellinen, Jukka 2003. Kustannuslaskenta ja kannattavuusajattelu. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Pienyrityksen talousopas 1999. Julk. Finnvera Oyj. Toim. L. Karjalainen. Kuopio.
- Pitkäranta, A. 2010. Laadullisen tutkimuksen tekijälle, työkirja. Satakunnan AMK.
- Raaticanen, L. 2008. Asiakas, tuote ja markkinat. Helsinki: Edita Prima.
- Tomperi, S. 2010. Kannattavuus- ja kustannuslaskenta. Helsinki: Edita Prima.

LIITTEET

Liite 1 Taulukko tuntihinta laskelmaan

FINSIRA OY
Tuntihintalaskelma

Muuttuvat kustannukset

tuntipalkka	0,00
lomapalk. 16%	0,00
sivukulut 23,62%	0,00

tunnin palkkakulu **0,00 €**

Kiinteät kustannukset/kk

poistot	0,00
korkokulut	0,00
varastovuokra	0,00
vastuu vakuutus	0,00
auto vakuutus	0,00
yrit. Turva+henkiv	0,00
Yel	0,00
muut kulut	0,00
yhteensä	0,00

kiinteät kust/tunti **0,00 €**
(438 h/kk) *

Kate % 0,00 % **Kate €** **0,00 €**

Laskutettavan tunnin hinta (alv 0%) **0,00 €**
alv 24% 0,00 €
verollinen hinta **0,00 €**

*Laskennallinen kuukausituntimäärä sisältää 3 työntekijän tunnit

Liite 2 Taulukko yksinkertaiseen työmaakohtaiseen seurantaan

KUSTANNUSARVIO

pvm

Asiakas:**Kohde:****Työ:** Salaojituksen uusiminen

	määrä	á hinta	arvio €	toteuma €	huomiot	erotus
Konetyö (alihankinta)						0,00
Hiekka						0,00
Sokkelilevyt						0,00
Routalevy						0,00
Patolevyn kiinnityslista						0,00
Salaojaputki						0,00
Salaojan tarkistuskai- vot						0,00
Sokkelin korjauslaasti						0,00
Muut tarvikkeet						0,00
Työt						0,00
konetunnit (oma)						0,00
Yhteensä			0,00 €	0,00 €		0,00

Liite 3 Taulukko työmaakohtaiseen seurantaan työvaiheittain

PÄÄTAULUKKO

	TARJOUS / kustannusarvio		TOTEUTUNUT	
	Yhteensä	0,00 €	yhteensä	0,00 €
POHJA		0,00 €		0,00 €
Tarvikkeet		0	0	
työt		0,00	0,00	
MUURAUKSET		0,00 €		0,00 €
Tarvikkeet		0	0	
työt		0	0	
MÄRKÄTILAT, keittiö,kodinhoitoh		0,00 €		0,00 €
Tarvikket		0	0	
työt		0	0	
MH tasoitus		0,00 €		0,00 €
Tarvikkeet		0	0	
työt		0	0	
RÄNNIT JA TIKKAAT		0,00 €		0,00 €
Tarvikkeet		0	0	
Työt		0	0	
HIRSIRUNKO, pystytys,katonteko,ulkomaa- lit		0,00 €		0,00 €
Tarvikkeet (sis nosturiv.)		0	0	
työt		0,00	0,00	
LOPPUSIIVOUS				
VUOKRAKONEET				
JÄTEHUOLTO				
VALVOJA				

URAKKALASKENTA			ASIAKAS XXXXXXXX			
APUTAULUKKO LASKENTAAN			Pvm			
POHJA			TOTEUTUNUT			
TARVIKKEET	määrä	yksikköh	hint yht	määrä	yksikköh	hint yht
Anturalautaa (m)			0,00 €			0,00 €
suodatinkangas (RLL)			0,00 €			0,00 €
salaojaputki (kpl)			0,00 €			0,00 €
tarkastukaivot (kpl)			0,00 €			0,00 €
sadevesiviemärit (kpl)			0,00 €			0,00 €
sadevesikaivot (kpl)			0,00 €			0,00 €
muunnos osat			0,00 €			0,00 €
anturaraudoitus (kpl)			0,00 €			0,00 €
betoni (m2)			0,00 €			0,00 €
bitumikermi radon (rll)			0,00 €			0,00 €
patolevy (kpl)			0,00 €			0,00 €
patolevynlista (m)			0,00 €			0,00 €
muovi routalevyn päälle (rll)			0,00 €			0,00 €
routalevy EPS 120 R50 (kpl)			0,00 €			0,00 €
harkko 240 (kpl)			0,00 €			0,00 €
harkko 200 (kpl)			0,00 €			0,00 €
pilariharkko (kpl)			0,00 €			0,00 €
harkkolaasti M100/500 (sk)			0,00 €			0,00 €
'-varalle 1*500 kg			0,00 €			0,00 €
teräs 8 mm (kpl)			0,00 €			0,00 €
sokkelitasoite 25 KG SÄKKI			0,00 €			0,00 €
piipun ja takan vahvistus (kpl),harkot 240			0,00 €			0,00 €
sisäpuolinen harkkoa vasten (kpl)eriste eps100			0,00 €			0,00 €
lattiaeriste eps100 (kpl)			0,00 €			0,00 €
radonputki salaoja (kpl)			0,00 €			0,00 €
suodatinkangas (pkt)			0,00 €			0,00 €
betoniverkko (kpl)			0,00 €			0,00 €
betoniverkon muovikannake ja surrilanka			0,00 €			0,00 €
harjateräs T90 kant. Seinien ja piipun alle (kpl)			0,00 €			0,00 €
EM FOAM 70mm			0,00 €			0,00 €
yhteensä			0,00 €			0,00 €
Työ (h)			0,00 €			0,00 €
YHTEENSÄ			0			0
MUURAUKSET						
saunan piippu Shidel 6m (160 mm)			0,00 €			0,00 €
takan ja hellan piipputiilet, 3 reikäinen (kpl)			0,00 €			0,00 €
muurauslaasti, 500kg			0,00 €			0,00 €

saunalaasti 25 kg			0,00 €		0,00 €
savupellit ja tuhkaluukut			0,00 €		0,00 €
piipun pellitys			0,00 €		0,00 €
yhteensä			0,00 €		0,00 €

työ saunan piippu (h)			0,00 €		0,00 €
työ takan ja hellan piippu (h)			0,00 €		0,00 €

kosteiden tilojen väliseinät:					
HB-priima (kpl)			0,00 €		0,00 €
laasti ohutsauma (säkki)			0,00 €		0,00 €
oven ylistyspalkit			0,00 €		0,00 €
yhteensä			0,00 €		0,00 €
työ (h)			0,00 €		0,00 €

märkätilojen tasoitetyöt ja tarvikkeet:					
märkätilojen tasoite (säkki)			0,00 €		0,00 €
praimerit 6 ltr			0,00 €		0,00 €
vetonit kuitukangasnauha			0,00 €		0,00 €
lattiakaivojen kangas			0,00 €		0,00 €
vedeneritysmassa 40ltr			0,00 €		0,00 €
kaakelilujalevy			0,00 €		0,00 €
serpo sisustuskangasverkko rll 50m2			0,00 €		0,00 €
yhteensä			0,00 €		0,00 €

työ (h)			0,00 €		0,00 €
---------	--	--	--------	--	--------

laatoitustyöt, saunan lattia, pesuhuone					
seinät, saumaus ja silikonit sis työ (h)			0,00 €		0,00 €

kodinhoituhuoneen työt (h)					
tasoite sk			0,00 €		0,00 €

keittiö ja wc, tasoitus ja vesieristys					
tasoite sk			0,00 €		0,00 €
työ (h)			0,00 €		0,00 €

MH tasoitus					
tasoite (säkki)			0,00 €		0,00 €
pintatasoite (säkki)			0,00 €		0,00 €
muut tarvikkeet			0,00 €		0,00 €
yhteensä			0,00 €		0,00 €
työ (h)			0,00 €		0,00 €

RÄNNIT					
ränniä (m)			0,00 €		0,00 €
alastulot (kpl)			0,00 €		0,00 €

päätylaput (kpl)			0,00 €		0,00 €
kiinnikkeet (kpl)			0,00 €		0,00 €
jatkoliitos (kpl)			0,00 €		0,00 €
sisäkulma (kpl)			0,00 €		0,00 €
syöksyputken kiinnike (kpl)			0,00 €		0,00 €
kourun lähtösuppilo (kpl)			0,00 €		0,00 €
syösyputket 3 metriä (kpl)			0,00 €		0,00 €
väliputki 1 m (kpl)			0,00 €		0,00 €
purkikäyrä 70 * (kpl)			0,00 €		0,00 €
ulosheittäjä (kpl)			0,00 €		0,00 €
putkikäyrä (kpl)			0,00 €		0,00 €
Rännitarvikkeet yhteensä			0,00 €		0,00 €

Palotikkaat 6 askelmaa					
seinätikkaiden asennussarja			0,00 €		0,00 €
lapetikas			0,00 €		0,00 €
lapetikkaan asennussarja			0,00 €		0,00 €
Katon kulkusilta kpl			0,00 €		0,00 €
kattosilta kiinnike kpl			0,00 €		0,00 €
kattosillan säätölevy kpl			0,00 €		0,00 €
ikkunapellit kpl			0,00 €		0,00 €
Tikastarvikkeet yhteensä			0,00 €		0,00 €

ränni ja tikkaat työ (h)			0,00 €		0,00 €
--------------------------	--	--	--------	--	--------

HIRSIRUNKO PYSTYTYS. KATONTEKO.ULKOPINNAN SUOJAUS

kiinnitystarvikkeet			0,00 €		0,00 €
tasoitteet			0,00 €		0,00 €
Vinha punainen pääväri			0,00 €		0,00 €
vinha			0,00 €		0,00 €
oksalakka			0,00 €		0,00 €
peittävä puunsuoja			0,00 €		0,00 €
sokkelin pinnoite, YKI			0,00 €		0,00 €
nosturi pv			0,00 €		0,00 €
katkaisupelti			0,00 €		0,00 €
kynnyspellit			0,00 €		0,00 €
yhteensä			0,00 €		0,00 €
työt (h)			0,00 €		0,00 €
työt terassien teko			0,00 €		0,00 €
ulkopuolen maalaustyöt (h)			0,00 €		0,00 €